

מבן מניטו

כי מציון – פרשת צו

הרב יהודא ליאון אשכנזי (מניטו)

תרגום ועריכה מצרפתית: אליעזר שרקי

צוות עריכה לשונית והגהה לפרשות: אלישבע שרקי, בלה בל אנגי, ואיתי קולין (ה"ע – הערת העורכים)

בעניין הקורבנות

פרשתנו, השנייה שבספר ויקרא, ממשיכה בתיאור עבודת הקורבנות, שהיא עיקר עבודת ה' בתורת משה. עבודה זו היא עבודת כפרה, ועיקרה **אכילה**, הן על ידי האש האוכלת את הקורבנות על המזבח, הן על ידי האדם הנוטל חלק ב"סעודת השלמה" (קורבן שלמים) שבה נאכלים מאכלים ייחודים לאדם. הסיבה לכך היא שכל חטא, מכל סוג שהוא, הוא פועל יוצא של הטבע הראשוני שלנו שהוא התאוה להנאות. תאוה טבעית זו מבטיחה את תפקוד החיים הביולוגיים, ומאפשרת את קיומה של המודעות העצמית באדם. אם כן, האדם המתמודד מראשית דרכו עם הבעיה הכלכלית – הכרוכה בהכרעות המוסריות – חשוף לסכנת החטא מעצם היותו חי בעולם הזה. לכן, כפי שמספרת לנו התורה, החטא הראשון של האדם הראשון קשור בהכרח לבעיה של אכילה. משום כך, אם חטא כלשהו נעשה שלא מתוך רצון מפורש אלא עקב השתלטות יצר החיים על הרצון, התורה, בהיותה דת החוק המוסרי, כמוליך את האדם אל הקדושה, מאפשרת לכפר על חטא זה באמצעות השתתפות בעבודת המקדש המבוססת על סעודה נקייה מכל חטא.

ואכן, "הקודשים", המאכלים המוקדשים לעבודת הקורבנות, הם מאכלים אשר הוצאו ממעגל הכלכלה, לפני השתלבותם בשלשלת המנגנונים הכלכליים.² לפי זה, אפשר להגדיר את עבודת כהן גדול בבית המקדש בירושלים כך: "האדם המושלם, לבוש בגדים מושלמים, אוכל סעודה מושלמת, בבית המושלם". אפשר לנסח את כוונת המשתתפים בעבודה זו כך: "לו יוכלנו לחיות חי קדושה כדוגמת הכהן, חיים נקיים מן החטאים העלולים להיעשות בחיי הכלכלה, גם סעודתנו הייתה סעודה נקייה מכל חטא!". כוונה זו היא שאפשרה את השחרור המתמיד מעול האשמה, ואת השיבה אל התמימות הראשונית של כל מי שנאמן לתורת משה, כגמול על תום הלב ועל הרצון הטוב.

הקורבן, כפרה לאחר כישלון החטא

בעלי המסורה בחרו בכוונה תחילה כהפטרה לפרשה זו פרק מספר ירמיהו שפרשנותו שנויה במחלוקת:

כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלוּתֵיכֶם סָפוּ
עַל זִבְחֵיכֶם וְאָכְלוּ בָשָׂר. כִּי לֹא דִבַּרְתִּי אֶת
אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בְּיָוֶם הוֹצִיא [הוֹצִיאִי]
אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל דְּבַרִּי עוֹלָה וְנִבְחָ. כִּי אִם
אֶת הַדְּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר שְׁמַעוּ בְּקוֹלִי
וְהִייתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם...
(ירמיהו ז', כא-כג)

ירמיהו הנביא היה בעצמו כהן ומעולם לא הכחיש את מצוות הקורבנות שבתורה. הנה תוכן הוראתו: "מעולם לא ביקשתי מכם שתחטאו על מנת להביא קורבנות. ביקשתי מכם שתשמעו בקולי. ואם קרה שחטאתם, הביאו קורבנות לכפר על חטאותיכם."³

יש להצטער על חוסר היושרה של אלו הטוענים נגד המסורת היהודית על בסיס פסוקים אלה. בעבר, עשו זאת בעיקר תיאולוגים נוצרים. בימינו, טענות אלה מצויות אצל רבנים רפורמים או קונסרבטיבים. מוצאים אותן גם אצל הוגי דעות העוסקים בפילוסופיה של היהדות המתעטפים באצטלה של קידמה ואף טוענים – מתוך בורות – שזו גם דעתו של הרמב"ם.

³ עוד יש לשים לב לכך שהנביא מדבר על עולות, שהן קורבנות הנשרפים כליל באש על המזבח, והנביא מצטער על בזבוז מזון ללא כל תועלת, מצד אנשים שאינם ראויים להקריב קורבנות.

¹ "אֲשֶׁר תֹאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ..." (ויקרא ו, ג)
² חלק מהקורבנות (כגון בכורות) מופרשים מראש מרגע לידתם. התרומה, המעשר והביכורים גם הם מופרשים מראש. קורבנות ציבור נקנו מכספי מחצית השקל. לגבי שאר הקורבנות, כולם טעונים "הקדשה", המפקיעה אותם מן הבעלים ומונעת את חזרתם לשוק.